

Німотка: роман

КУПИТИ

Гапія садила край городу вишні, аж тут її лопата наткнулася на стару міну. По всьому полю збирали люди Гапію. А відтак згорьована мати приберегла одну маленьку кісточку, розламала її навпіл і вплела у дві ляльки-мотанки. І заклала ті ляльки: хто вірно любив її дочку - той хай щастя має премного; а хто дунив її, лишень тіла її молодого хотів - той хай набереться горя. І пішли закляті мотанки по селу - ось тільки не до того, хто справді вірно любив Гапію... Роман Тані П'янкової «Німотка» (раніше виходив із назвою «Чужі гріхи») - моторошно прекрасна історія з тих, які люди в наших селах із покоління в покоління переказують з уст в уста, щоб пам'ятати: яблуко від яблуні насправді може впасти дуже далеко, навіть якщо воно взагалі нікуди не падає.

Таня П'янкова

ЖИМОТКА

Таня П'янкова

НИМОТКА

Таня П'янкова

Німотка : роман / Таня П'янкова. — Тернопіль : Видавництво Богдан, 2024. — 176 с.

ISBN 978-966-10-3275-9

© Таня П'янкова, 2024

© Ольга Тіводор, обкладинка, 2024

© Видавництво Богдан, виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2024

Гапія садила край городу вишні, аж тут її лопата наткнулася на стару міну. По всьому полю збирали люди Гапію. А відтак згорьована мати приберегла одну маленьку кісточку, розламала її навпіл і вплела у дві ляльки-мотанки. І заклала ті ляльки: хто вірно любив її дочку — той хай щастя має премного; а хто дунив її, лишень тіла її молодого хотів — той хай набереться горя. І пішли закляті мотанки по селу — ось тільки не до того, хто справді вірно любив Гапію...

Роман Тані П'янкової «Німотка» (раніше виходив із назвою «Чужі гріхи») — моторошно прекрасна історія з тих, які люди в наших селах із покоління в покоління переказують з уст в уста, щоб пам'ятати: яблуко від яблуні насправді може впасти дуже далеко, навіть якщо воно взагалі нікуди не падає.

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.

Німотка

Було ще доста рано, коли високо в небі, десь там, аж понад сизими крижами Горганів, завірилося¹ на негоду, звіялося, збаламутилося, загуркотіло. Густі верболози коло ріки очуняли, здригнулися, ожили, заколисалися, сподіваючись швидкого прищестя грози, котрої давно вже чекали.

Марунька поміняла колір, посутеніла, насупилася, беззубо злизувала сон зі щербатих берегів, стрімголово-нарвано вибігала хвилями на гострі кам'яні валуни і опадала білим шумовинням назад у своє збурене русло. Осій розтривожився, надсадно захекав — видихав із нутра парке повітря. Запахло молодим травнем, густими дощами, грузьким річковим намулом, рибою...

Яків скинув із себе сорочку, пообтирані черевики, кинув порожню торбу на стару грубу колоду, котра казна-скільки тут лежала, зайшов босоніж на мілину. Спершу студінь пробрала його до кісток, а далі ноги звиклися. Він нахилився, обережно зачерпнув пригорщами воду з ріки і вилив назад, потім — наче наважився — змився до пояса і навіть намочив голову. Так і стояв — чекав, доки з нього постікає вода. Далі вийшов з ріки, вбрався і, раз у раз нахиляючись, аби підхопити із землі дрібний камінець, повільно побрів берегом туди, де відрізана від селища кількома рядами дерев їхня вулиця на двадцять хат прудко бігла вздовж Маруньки, підіймалася на горб, густо порослий по обидва боки розкішною кропивою, лободою й дрібонькими гірчаками, вистрибувала на місток через глибоченький рівчак і нагло² обривалася, губилася десь там, за ним.

Доки сягало око, усе кипіло, цвіло і зеленілося, гуло бджолиними роями, зав'язувалося, спиралося на плоти фасолевыми і гарбузяними нитками, родило вишнями, черешнями і яблуками, кричало на сто псячих, гусячих, курячих, діточих, жіночих, хлопських голосів; кипіло, шуміло, дихало, жило, вмирало, сміялося, плакало...

Небо над головою згусло, якось із полегкістю зітхнуло та й різко провалилося раптівкою³, котра грубим сукном заслала світ, рясно

вимочила Якову голову і широкі маслакуваті плечі, застрибала по торбі із сірої мішковини.

— Ади, не вспів-ім дати дра́ла! Ще раз помивсі! — Яків повеселів, як бахур, котрого мати незлостиво бухнула у плечі, втер воду з лиця, трохи прискорив крок і зайшов перечекаати дощ під старою кривою липою. Слухав, як вона дихає, як тонко дрижить, простягаючись кожнісіньким листком, аби зловити воду, а разом із нею — життя; як кожною галузкою заповідається на пишний цвіт...

Над головою лупнуло — і небо розпанахала блискавиця. Пошепки молився, аби наступною не впалило і його. Завмер собі у молитві... Хвилина, друга, п'ята... Усе вщухло так скоро, що і не спам'ятався. Втішився і бадьоро подався на вулицю. Підходив до кожної брами, по одному виймав з кишені дрібні камінці, звично цілився і кидав у шиби хат. Десь на нього гавкотіли пси, а десь навіть і не дивилися — знали вже, що Яків приходить отак ґаздів будити.

Біля Міської хати зупинився на довше.

Здивовано стояв, зачувши звідти якісь віддалені крики. Там, здалося йому, давно не спали...

¹Завіритися — насупитися.

²На́гло — несподівано.

³Рапті́вка — раптова гроза.

Місько Патик — аж йому широкі плечі зіпріли — люто махав посеред хати величезною Фецевою сокирякою, та все — по ліжкові, по ліжкові, по ліжкові. Уздовж ліжко рубав. Як дурний, рубав. Безтямно. Шалено. На́рвано. Рівно чи не рівно — а не дивився, ніби туман йому в очі зайшов. Бісився. Кромсав разом із периною, подушками, простирадлами, рубав від надголів'я до нижнього краю, часто відпльовуючи добротним гусячим пір'ям, котре летіло з подушок та перини просто йому до рота, заліплювало очі, лоскотало за вуса...

Рубав та все питався в онімілої жінки:

— А нащо нам таке ліжко, кúрва? — скавав, наче хтось йому розпеченої грані за халяви чобіт всипав. — На чорта воно нам треба? Таке велике? Таке широке? А переполовиню! Кишки висру, а своє зроблю! Тако́й не дам си на голові кілля тесати!

Дарка безмовною кріличкою забилася у дальній кут світлиці, закусила білими зубами мізинець лівої руки і нічого не відповідала, лише дивилася на той вертеп, який чоловік нині в хаті вчинив, і крадькома хрестилася правицею, так, аби розпалений їх ранковою сварою⁴ Місько не помітив її раптової набожності.

Але Місько того не видів. Не тим гризся. Якраз гарненько розрубав ліжко навпіл та й дужо розсував попід різні стіни кімнати його половини, кожна з яких тепер западала на бік. Однак і то його не дуже переймало. Розсував собі та втішено приказував:

— Ади, єг⁵ файно поділив. Ади, єг файно, рівненько! Самий не подумав би! До вечора підоб'ю кілочками, буде рівно стояти. Лиш троха вузьке тепер, — оглядав прискіпливим оком... — Та нічю, нічю... В жінки моєї не широка дупця. Стане їй ліжка. А мені шо? Лиш би моїй жінці добре спалосі! Їй і чоловіка не треба! А на́шо? За пса го⁶ має! — глипнув на зблідлу від жаху Дарку. — Та, кúрча дошка! Сидит, ги засватана! — вар'ювато закричав, аж стіни в хаті дрібно задрижали і хмаровиння білого пір'я наново залітало в гарячому від Міської люті повітрі. — Ше тото цур'я⁷ мені сі попід ноги плентає! — і відкидав, відкидав подалі від себе важким кирзаком їхню

пошматовану постіль, що її Дарина отримала у спадок від прабаби Катерини.

— А шоб ті тото пір'я в писку поросло! Судна година з тобов! Ну, скажи, шо тобі сі ниньки у голові перевернуло? — Дарка все ж не витримала напруги, котра зацькувала її, залякала, змусила сидіти під стіною, та й розплакалася на сльози. — Місю, ну, нашо? Нашо ти... Нашо... — затиналася, ніби добирала потрібних слів, аби якось остудити ту ватру, котра яро палала в його очах. — Нашо біду робиш? — вона схопилася з місця, ревно кинулася на руку чоловіка, котрий якраз лишився сокиряки, коли розсував половини ліжка.

— Не руш ня! — той смикнувся від її дотику, зірвався, скипів і відтрутив⁸ дружину, ніби воду з руки струсив. — Не буде у нас ліжка! Запиши си тото на чолі! Не буде і фертик⁹! Будем нарізно спати віднині! — Грізно рикнув, наче одурілий звір, і, вхопивши сокиру, різко вистрибнув за двері. Від гріха далі...

Всівся змучений і розтривожений на ганку, тремтячими пальцями вийняв з кишені цигарку і дратівливо смалив — аж захлинався гарячим густим димом, навмисно давився ним, ніби хотів якщо не вдушитися, то бодай наїстися вдосталь. Забув уже трохи смак тютюну, хоч цигарки біля себе носити не перестав. Відколи дуже кашляти почав — а все через тирсу на пилорамі, — то боявся легені ще й куривом надривати. Цигарка давно не смакувала, як раніше, гірчила в роті.

— Тьху, зараза! Вродісі та вдайсі! — він раптом підскочив на місці і голосно лайнувся, ніби обпикся кропивою, викинув цигарку. — Ліпше би не женивсі ніколи, ніж таке, курва! — спересердя посунув ногою сокиру з ганку у лободу, тяжко зітхнув, а далі і зовсім затих, замовк, припинив, задивився кудись у далечінь добрими сливовими очима, поглядом, замішаним на любові, сльозі, теплі, ранній весні...

Дивний сум зачаївся на його неголеному обличчі, проліг рівною глибокою борозенкою крізь усе чоло, проступив червоно на вилицях. Самотність зайшла зі спини, тяжко висадилась йому на плечі, звисла на груди ноги. Така рідна якась, така своя, така знайома. Така зрима — хоч вий. Така темна — хоч лобом до одвірка товчися. Паморочливо тхнула застояним на сонці болотом, пуголовками банькати жаб,

підгнилим у воді корінням і ще якоюсь нетутешньою травою; отруйно дихала, плямкала, раз у раз нахилялася, ловила його у сіті своїх очей. І він майже наяву бачив її білі порожні зіниці, такі невимовно страшні, мовби їх повиїдали прудкі річкові риби. Вона спиралася йому на голову гострими кістлявими ліктями, сухими та неприємними на дотик; ліктями не жіночими, не чоловічими, не людськими, не звіриними, а якимись потойбічними, крихкими, ламкими, примарними. Місько здригався, відчуваючи, як вона все щільніше і щільніше тулиться до нього, вростає в нього, губиться у ньому — і він нічого не може вдіяти, ніяк не може позбутися її, зігнати зі своїх плечей. І йому страшно носити її на собі, йому страшно зайти разом з нею до хати, показатися на очі своїй жінці, котра не хоче з ним спати, і жити, певно, із ним не хоче.

...Дарина аж заплющила від страху очі, коли за Міськом зачинилися хатні двері — лупонуло так, наче десь у голові їй тріснула кістка.

— А бодай би ти скис, Міську! Бодай би ще малим всравсі! — вона несміливо схлипнула, а далі знову і знову. Впала пухкими колінами на розрубані подушки та зайшлася голосним плачем, довгим, рясним і затяжним, як перші березневі дощі. Важка чорна коса впала на її вродливе лице і вимочувалася гіркими сльозами, котрих молода газдиня нині не жаліла, давала їм вільно текти з ясних прегарних очей, стікати щоками на вилиці, на шию, а звідти — у стиглу розкішну пазуху...

Було їй жаль за ліжком та й за перинами, за тонкими мережаними простирадлами, що їх Місько нині покремсав на дрантя та повимащував чоботами, за спокоєм погожого весняного ранку, щедрого на сонце, за спокоєм свого вразливого жіночого серця, надіраного криками й гупанням сокири по ліжку...

За чоловіком, що пігнався з хати на чотири вітри, не банувала¹⁰. Знала — через часину-другу він заспокоїться, охолоне та й присуне до неї, тихий і благий, покірний, як мале теля. Візьме її за плечі, обійме, притисне, поцілує її пазуху — і на тім сварка промине. Так уже не раз із ними бувало.

— Прости, — скаже. — І сонце плями має...

А все через пазуху...

Ясноока Дарина усім, що мала у житті, завдячувала лише тій розкоші, котру дав їй Бог і котру носила під сорочкою. Усі дари земні відкрилися їй, коли вона збагнула, що має такий скарб. Ото і чоловік її, Михайло Патик, не годен без її пазухи на світі прожити, не годен обійти жінку в хаті, аби не затиснути її цицю в долоні. Робота його не береться, люди його не цікавлять, доки вона удень коло нього. А далі і всеньку ніч не дає йому спати Дарчин скарб. Відколи полягають вони до сну і аж до самого світанку крутиться Місько на ліжку та все береться жінчині груди пестити. Нема їй сну коло нього — лиш задрімає трохи та й одразу ж будиться від того, що чоловік її цицьку з пазухи виймає і масує, і зминає, і гладить, і кусає легонько, цілує, облизує. А коли з однією натішиться, до другої починає добиратися. І так може годинами. Аж дрижить увесь. Вона вдає, ніби спить, бо як чоловік увидить, що її збудив, то вже не заспокоїться, доки не вилюбить до останнього подиху. А їй вставати рано-ранісінько й коло хати поратися, а потім ще й шити людям. Через оте шиття, через оті рябі спідниці, довгополі сорочки, тонкі, майже прозорі кофтини, через чоловічі портки та діточі пеленки очі майже сліпі стали. Бо весь час за ниткою біжать, не відпочивають зовсім. Вона за цілий день натомиться, а ночами їй якась біда поперек ломить, та так страшно, ніби назавше її зігнути намірилась. Дарина спати хоче — вмирає.

А любові Міськової давно вже не хоче.

І рук його у своїй пазусі не хоче.

І за чоловіка його вже би не хотіла, так він душу їй розкерéнив¹¹.

Але з тим уже нічого не зробиш. Треба жити якось, миритися, бавити, вдавати любов і ніжність, їсти, спати, виходити на люди, родити йому діти. От усе це вона годна, лиш би давав їй спати вночі та й не ліз любитися, бо то їй гірше гіренної біди, гірше жаби в піску¹², гірше зради...

Заплаканими очима вражено дивилася на порубане ліжко, на розкидане по хаті шмаття та й сердито шморгала носом:

— А шляк би тя, Міську, трафив! Таке ліжко поломити! Такі перини переспаскудити! Де твій розум?! — запитувала у німої стіни, на котрій висів під червоним рушником їхній з чоловіком весільний портрет. — Не, — збирала пір'я по хаті, — з їжака не буде бика! Такої не буде!

Вража мати ті знає! Чо' взявсі зрання парастас правити? Яка скотиняка тя під сраку хльоснула, шо ти мені такої кари в хаті наробив? Тобі то попустит за їдну годину, а вечір зара присуне — на чім спати лігнемо?

Дивувалася щиро, як ніколи, бо і справді не знала, чим аж так в'їла свого ґазду, що він зрання ніби дурний став. І чого за сокиру взявся? Влетів з нею так, ніби забити її Дарині у плечі хотів. Налякав до смерті. І чим образила? Чи того, шо сказала, аби дав їй спокій з тим нічним масуванням цицьок, бо вона через нього не годна виспатися; чи того, що з усіх сил цієї ночі прикидалася сплячою, доки чоловік аж трясся коло неї від пристрасті й так розпалився, і так хтів її любити, що аж стогнав наголосо. А вона ніби спала мертвим сном і того не чула, і литки свої так міцно затиснула, що він не зміг їх розтулити... І не дихала навіть. І з боку на бік не переверталася. І не зважала на Михайла, котрий скаженів і будив її, торсав за плечі, за груди, обмацував спітнілими зимними руками живіт і стегна...

Не було її. Вмерла для него.

Не хтіла його та й усе.

Не хтіла... Не могла...

Ото він рано сам не свій став і ліжка вчепився. Сокиру Фецеву з-під ґанку дістав, по ліжкові хрясь, хрясь — та й розквитався. Раз жінка його любити не хоче, то й ліжка такого великого їм не треба.

— Лиш от, єґ тепер спати будем? — вголос запитувала Дарка по черзі кожну стіну, змітаючи віником гусяче пір'я на одну велику живу купу посеред світлиці...

⁴Сва́ра — сварка.

⁵Єґ — як.

⁶Го — його.

⁷Цу́р'я — дрантя, ганчір'я.

⁸Відтру́тити — відштовхнути.

⁹Фе́ртик — кінець.

¹⁰Банува́ти — сумувати.

¹¹Розке́ренити — роздерти, розшматувати.

¹²Пи́сок — рот.

Юстина повільно приходила до тями.

Спочатку наполовину розплющила старі сліпуваті очі, і вони вловили трохи світла із травневого надвечір'я, у котрому хиталися, крутилися, рухалися, метушилися якісь тіні. Далі крізь гул у голові вона вчула ще якісь виразні звуки, котрі нагадували їй чи то слова, чи то зойки, чи то жалобні плачі. Не тямила, не розуміла, не могла усвідомити, хто біля неї так гірко заводить, де то і на яким світі їй мариться. Відчувала, що їй мокро у плечі і, певно, від того дуже зимно; що дрижить ліва ключиця, а ноги якісь нерухомі, важкі, ніби налиті свинцем чи привалені річковим камінням. Спробувала ворухнутися — не могла й збагнути, чи зрушилась. Лиш заболіло передпліччя, десь близько коло шиї, наче рискалем¹³ його прорубали.

— Приходить! Приходить! — вчула раптом, що коло неї загомоніли тривожно і якомсь перелякано чужі голоси.

«Хто то є? Чи я їх знаю? — думала, ледве тримаючись божого світа, Юстина. — Що кажуть?»

— Юстинко, ти жива! — заплакала раптом жінка над самісінькою головою, і Юстина відчула, що їй на лице крапнуло гарячим та мокрим.

— Жива! Жива! — розбентежилося стоголосо з усіх боків — аж голова пішла обертом.

— Декувати Господу, жива... Хоч їдна...

— Гапіє! — раптом не покликала — прошаруділа Юстина самими губами, наче тим одним словом хотіла вимолити у світу надії. — Гасю... — прошаруділа і знову провалилася у чорну тягучу знестям, таку темну і густу, мов рілля, виорана гострим плугом після зими...

— Боже! — скрикнув хтось — розтяв землю навпіл. — Такої не пережиє!

— Гапіє! — знову виринула на світ — покликала слабо, безсило, майже нечутно, і замовкла, видно, наслухаючи доньчиного голосу. А не учувши, заметушилася раптом, засовалася, хоч усе їй нестерпно боліло, і широко розплющила очі. Напружила їх, але так нічого і не побачила, окрім слабкого світла і крислатих тіней у ньому...

— Ціхо¹⁴-ціхо! — притримало її відразу кілька рук, притиснуло до землі. Легонько приклалися, а Юстині здалося, що нагло камінням привалили.

— Пустіт! — просилася. — Гапії не чую, — шепотіла тривожно.

— Біда, Юстинко, — схлипнув хтось високий і замовк. — Біда сі стала...

— Біда? — спиталася Юстина й дуже сіпнулася під важкими чужими руками, мовби тіло її прохромало блискавицею. Не розуміла, не могла ніяк зрозуміти, що їй кажуть ці тіні — тіні-люди, тіні-примари, тіні-дерева... Чого вони не дають їй вставати? Чого велять, аби лежала? І де вона лежить? Вона не хоче. Їй вогко, їй темно, їй нестерпно, у неї дуже все болить, і голова така, ніби щось там змішалось, перекинулось, потовклося на дрібосеньке череп'я. І чого вона не відчуває саму себе й не годна пізнати цих примар, ці жалібні налякані голоси? І де Гася, її донька, її дитина?

Тяжко втягувала в себе гаряче повітря, мовби не могла надихатися, повільно ворушила губами, плямкала, мружилась, напружувала очі, аби нарешті роздивитися світ над собою. Десь із глибин її скам'янілої голови сходило щось незрозуміле та жаске, виповнювало груди, прогризало її від чола до лона. Тваринний страх огидно лоскотав мокрі плечі, а далі переліз на шию, приліг, придушив, прикрутив, притлумив.

Забула дихати.

Забула жити.

Забилася пересохлою рибиною, кволою пташкою, загнаним звірятком, притоптаною комашкою, затріпотіла перед ликом смерті, котра стояла посеред поля і чекала, доки з неба проллється кров на траву, аби вже косити...

«Боже! Ти знаєш? — питалася подумки, бо на голос не мала сили. — Шо сі стало, Величний?»

«Біда... Біда...» — ломило, судомило, вило на сто голосів, біснувалося, сичало, шипіло, гуло, тупотіло, пекло, палило, топило, сікло, рубало, викручувало, душило, дерло у горлі, у голові, у серці, у кожній клітиночці тіла.

«Біда...» — вбивало і чогось тримало ще серед живих, мордувало, четвертувало, товкло, роздирало, знущалося.

«Біда...» — застрягало, запікалося на оці сльозою, битим шклом, дрібним колючим піском, сіллю...

«Біда, Юстино! Іще їдна на твою стару голову!» — лякало, зживало зі світу, заганяло у п'ятий кут, труїло, кололо, трощило на скіпки.

Раптом їй у грудях щось захрипіло, і звідти вирвався голосний зойк. Юстина ще раз рвонулася усім тілом і надривно закричала — аж птиці замовкли і небо жалобно застигло над Вігодою.

— Гапіє! — розлилася невтішним горем, чорним солоним окропом, киплячою смолою, пекельною тугою. — Дитино моя! — захлиналася смертельною піною, котра виходила їй із рота й запікалася на синіх губах. — Єґ то так? — надривалася, ніби раптом прозріла та ясно увиділа навколо себе сусідів. В очі їм залазила — питалася у них: — Ну, єґ же тото?!

...Вийшли з Гапією удвох на город пополудні, коли спека трохи вгамувалася, аби нарешті довеснувати. Земля цього року пізно уґрілася, усе ніяк не могли посадити. Юстина зовсім була зажурилася, аж тут раптом за кілька днів потепліло і зацвіло-забуяло, і прогріло землю аж до серцевини. Скоро взялися до роботи — садили, сіяли, шепотіли до зерна, до ріллі, до весни, молилися на щедрий урожай, на милість Богу.

Гапія принесла рискаль і десяток тоненьких вишневих саджанців у відрі та й Юстину потішила:

— Вишень роздобула. Посадимо їх, мамо, на межі у рядок, та й буде нам вишневий рай, — сказала. — Коло хати тінь вічна, не хочут мор'єлі¹⁵ dospівати. А в поли сонця кілька хоч. Може, хоч тут зародят.

— А не замного? — поспиталась Юстина, ледве розігнувши слабкий поперек. Стояла та й дихала тяжко.

— У Дарини з Міськом тількиросло. То корчували. А вишні їхні файні, сама знаєш... — раділа дитинно. — Місько обіцяв на осінь нам пару щеп¹⁶ добрих вкопати. Зара, каже, пізно вже, побрунькувалосі.

— То сади, сади, — Юстина, перев'язала наново хустку, котра сповзла їй на чоло. — Будемо ще і сад на поли мати. Няньо був би радий, певно... що ти у нас ґаздиня. Отамо, на межі їх прикопай. Межи нами і Горішними. Не треба буде й городити. Я думала, дошки на пилорамі достану, Михайлові голову морочила, а так... Без плота будем... вишні підростут... Копай, а я піду бур'яни у ф'осу¹⁷ понесу. —

Узявшись за дужку старого відра, повного молодих бур'янів, вона змучено побрела межею у дальній кінець поля, де вузький невгамовний рівчачок, вибитий колись водою, оминав людські городи та й добирався собі до Маруньки.

Коли повернулася з порожнім відром, Гася якраз копала ямку для третього саджанця й цокала до чогось лопатою.

— Ади, мамко, найшла-м залізо, — повернулася до Юстини. — Іржа го поїла — старе таке.

— Залізо... — не здивувалась — зітхнула Юстина. — Кілько років робимо на цім поли, а все єґ не каміння, то залізо в землі. Коли то сі кінчит? — запитала сама в себе, обтерши глину з рук до спідниці.

— Таке велике, мамо, — Гапія тим часом обкопувала знахідку навколо, аби вибрати із ріллі. — І засіло mocno. Не відкопаю, — жалілася матері. — Певно, тут і лишити треба. Жаль, шо поямчила криво. Хіба лишень закликати когось, — міркувала собі

— То шо, піти? — Юстина зацікавилася знахідкою, позазирала в яму. — Людей на поля нинька много повилазило. Може, хто і є близько, то годен буде підважити.

— А підіт, мамо! Підіт, бо сама не годна... А лишати тово¹⁸ на поли не хтіла-м би...

Юстина ще микнула якоїсь трави, обтерла нею сапу й поклала в борозну. А далі швидко пішла городами шукати когось із хлопів, аби допомогли залізяку відкопати.

Тільки відвернулася від Гапії... Тільки почала йти...

Лише кількома десятками кроків поле зміряла...

А дійти вже — не дійшла. Вчула, як небом гаратнуло, трусонуло, лупнуло. Долетів до неї саджанець вишні і слабенько хльоснув по плечах. Гарячою глиною обліпило-обпекло хустку...

Остовпіла. Змаліла. Заніміла.

Вклякла. Впала. Звалилася замертво.

Провалилася в густу темінь.

Щезла для світу, для неба, для людей.

Не виринала. Не існувала. Не виділа. Не відчувала. Не дихала...

¹³ Рискаль — гостра лопата.

¹⁴ Ціхо — тихо.

¹⁵Море́лі — сорт вишень.

¹⁶Ще́па — саджанець.

¹⁷Фо́са — канава біля дороги, призначена для стоку води.

¹⁸Тово́ — оце.

У дворі старших Патиків безбожно смачно пахло димом від ялівцю і свіжою бужениною. Петро начиняв кишки на широкому дубовому столі і час від часу позирав на м'ясо під задимленою мішковиною. Аж облизувався, уявляючи на тарелях тонко накраяні шинку, сальцисон, тонкі масні ковбаси...

«Таке добре м'ясиво лишень на Великдень, — думав собі, — після довгої зими, після суворого говіння. Ади, хоч що там, а навіть на Різдво не так смакує».

По правді, то Петро, коли жив коло тата, ніколи не постив. А відколи одружився з Оксаною, то почалося: і те не їж, і за того забудься, і то гріх, і від того у пеклі згориш. Ше на початках пручався, а далі звик, набридло йому, що жінка на нього цілий піст кривим вовком дивиться, — сумирно перейшов на пісню бульбу з капустою, та й нічого, на добро йому пішло. Пару кіл¹⁹ зігнав — ніби й не бувало. Мріяв зараз про кусень буженої солонини з перцем та про пахучу кишку, розігріту на пательні, таку, щоб аж дух від неї на пів вулиці...

Оксана поралася коло хати — мила якраз величезну діжку від квасної капусти. Діжку ту спорожнили давно, а руки господині до неї лишень зараз дійшли. Добре вимити ніяк не вдавалося. Оксана, хоч і висока була, а не могла дістати дна.

— І нашо тільки було квасити? — гойкала до Петра на город. — Пів бочки свині поїли! І капусту, і яблука ваші! Я доки зара повимиваю, то мені жаба цицьки даст.

Петро не зважав на жінку. Мовчки начиняв свинячі кишки дрібонько перемеленим м'ясом, блаженно вдихав дим... «Файна година, жінко, а нема з ким полаятись», — подумки кепкував з дружини, а вголос лащився:

— Ліпше сварлива жінка, єґ дурна.

— Е, говори до него, а воно турок. Нічо не чує! — далі правила своє Оксана, вкотре зливаючи з діжки воду під парканець. — Йой, — випросталась, — накрутила-м-сі нинька, ги муха в окропі, аж ми очі на чоло лізут! — Вкотре Оксана понюхала діжку, переконалася, що

вимила чисто, вдоволено перевела дух і, здавалося, трохи заспокоїлась. Всілася на східці ґанку, відпочивала.

Згадувала, як восени Петро з Фецем капусту їй фірою привезли.

— На, Оксано, роботу маєш! — Петро зачав капустяні голови під сходи носити. — Бочка далеко? — спитався.

— Нашо тільки капусти накупили-с-те? — вона дивилася на фіру і шляк її потихеньку трафляв.

— Їсти, — коротко відказав Петро і продовжував носити. — Давай, помагай вітцеві.

Оксана невдоволено почала готувати миски, застелила стіл під хатою. Тим часом Фецьо вже тягнув з комори на двір велику, аж чорну вже від старості шатківницю й готувався капусту їм квасити.

До капусти щорік натирав багацько яблук, моркви, давав пахучого кмину і листя хрону. Між капустою складав ціленькі яблука у кілька шарів. Зимою вони з Петром закусовали ними горівку.

— Слухай, Оксано, — Фецьо, накладаючи діжку, раптом захвилювався і лишив роботу, — а ти на дно камінь поклала?

— Котрий?

— Та той, шо і все! — не відповів — гаркнув чогось свекор і вовком завірився на невістку.

— Не, — Оксана насупилася. — Забула я про камінь. А без него раз сі не обійдемо? — спиталася і зразу прикусила язика. — Випало ми з голови...

— Ото кара з жінок! Ґаздиня на цілу сраку! — Фецьо розгнівався остаточно. — Робит, ги на мальварок²⁰! — плювався, аж Оксана знітилась.

— А шо, тату, без кременя не то? — втрутився у їхню сварку Петро, аби заступитися за Оксану.

— Ади, талапає язиком! — старий розвернувся зі злістю до сина. — Обое ви з нев на їдно копито! Мій тато кремінє клав, і дідо мій тоже. І роблят тото всі від почетку світа! Онде покисне вам цього року капуста, то будете знати, єґ ніц не мати памніти. Ше не їдні портки всрете, доки робити сі научите!

— Та вже, шо є, то є... — Петро несміливо зазирнув у бочку, заповнену капустою більше, ніж на половину. — Вібирати назад не

будем... Може, сі обійде?

Оксана дивилася на вимиту порожню діжку і думала, що такої перекисла капуста посеред зими. Засмерділася так, що в погребі дихнути було не мож, свині їсти не хотіли. А все через то, що кремень на дно покласти забули...

— Петре! А яйці від курей забрав? — вона втомлено підвелася зі східців та й гукнула через паркан, але, таки не діждавшись живого слова від чоловіка, сердито пішла до хати.

Вже в хаті дала собі волю — гойкала невідь до кого:

— Паска, онде, на носі, а кури взялісі яйці їсти. Шо знесут, то склюють, а де потому тільки тотих яєц настарати? Ніхто не продаст, бо кожному свято єґ свято! — булькала-википала. — Ну, я вас навчу! — Аж підстрибувала нетерпляче, худа та висока, над великим баняком, у якому варилося картоплиння. — Зара вам буде! Наїстесі ви в мене яєць! — Взяла рушником гарячий баняк та й скоренько понесла в загороду, туди, де паслися кури.

Дурні кури не знали, що надумала їхня господиня, та й відразу накинулися клювати картоплиння з окропу. Негарна посмішка перекинула смагляве лице Оксані, котра зловісно стояла і дивилася, як вони сіпалися, кричали від болю, обпікаючи дзьоби і ноги, як розбігалися від гарячої купи і ще потім довго жалілися одна одній. Вони не розуміли, за що їм нині випала така кара.

— Ото теперка попробуйте клювати тверду шкаралупу ошпареними писками, — шипіла на курей Оксана. — Будут вам яйці і до яєць! — сердито кишнувши на курячу братію, grimнула баняком до плота та й подалася до хати варити Петрові пісню вечерю...

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ